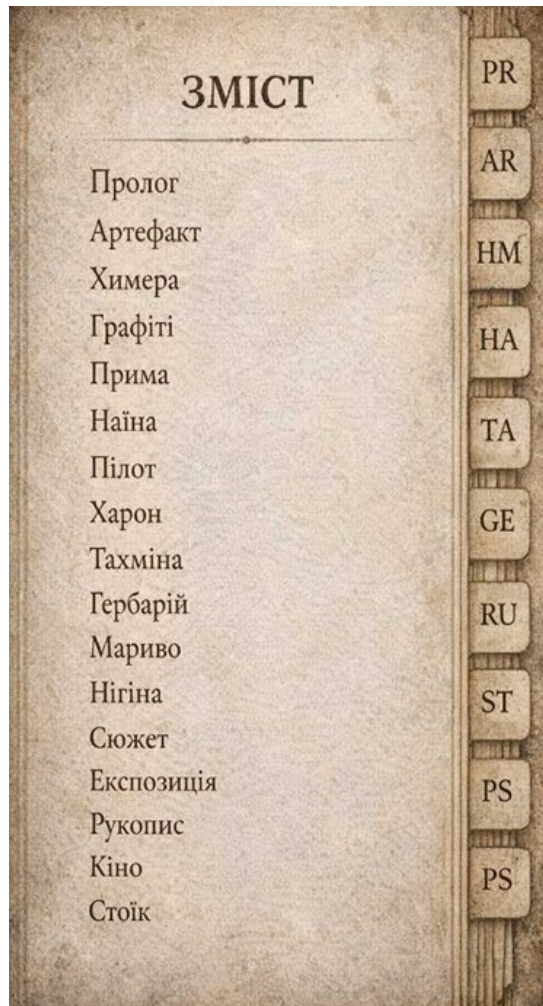

Останнє відрядження

Дм.Терко

Борімося — і поборемо!

ПРОЛОГ

Ромуле Юхимовичу! Так що ви будете робити з цим раритетом? — Звернувся до вправного сивого стрільця ротний, киваючи в бік старенької ракетниці СПШ-44.

— Ми старі, але надійні, скося примружившись, відзивається Ромул. Дайно, друже, мені пару набоїв. Зараз познайомлю з ноу-хау.

І ветеран відкорковує набої: виймає сигнальні зірки, потім пижі. По центру кожного з порохових пижів гільзою від АК-47 пробиває отвір. Ротний весь увага.

Боець заштовхує один пиж на місце і досипає з другого заряду пів порції пороху, а поверх нього тут він переривається і, щиро кажучи, додає: А зараз увага: кап-ро-лак-там!

І за цими словами засипає взятою міркою якісь білі гранули.

Он воно що ... ротний тільки кивнув.

Вправно завальцювавши набій, стрілець звертається до командира:

Дозвольте іспит, пане командире! Вільно! Пішли, зробимо. Якщо пройде можна буде взяти на озброєння проти камікадзе.

Вони виходять з укриття, і ротний викликає чергового спостерігача. Хутко питає:

— Де висить зараз?

— Покажу. Рушаймо.

Над самісіньким краєм лісу, метрів за двісті, дзижчить муха-рашка.

— Можна? запитує Ромул.

— Давай! — Командує ротний, прикладаючи до очей PVS-14.

Мить, ще одна і ось характерний шиплячий звук із присвистом випущеного заряду ракетниці. У небі поодинокі вогняні світлячки, потім невиразний сплеск, але замість звичних яскравих зірочок салюту дивні білі нитки, які декількаметровою хмарою застиглої розплави обвисають на ворожій комасі. Її звук стає на три октави тихіше і муха падає лапками догори.

От вам так! Ефектно, я навіть не очікував, виривається в Юхимовича.

— Точно так. Тепер розумію, чому в Голлівуді полюбляли душити героїнь капроновими панчохами, промовляє сам до себе з іронічним сарказмом боець.

АРТЕФАКТ

Ромул, припавши на одне коліно й спершись, ледь ухопився кінчиками порепаних пальців за краєчок шкіряних бильців, які стирчали з піску. Здавалося, що все відбувається на гігантській пательні, а ним юзають наче туркою, готуючи каву. Та Ромул не полишав зусилля розхитати загадкову знахідку. Ось вже коліно і зап'ясток повністю вгрузли у розжарений пісок та "тунець" все не піддавався. Тоді він прийняв єдине вірне рішення — почав щосили розгрібати пісок довкола таємничого артефакту. Щоб якось відволіктись від вогняного жару, він уявив морське узбережжя і те, як в дитинстві, граючись у піску, занурював в нього руки, аж поки вони не діставали до водянистої прохолоди.

Ну от, нарешті! В руці Ромула чималий важкенький щоденник. Непропорційно товстий, затягнутий шкірою, із потемнілою зачіпкою, наче старовинний фоліант. Справу зроблено. Треба перепочити і роздивитись знахідку. Він, не підводячись, лишаючись на колінах, по-собачому переповзає декілька метрів до свого "укриття" — залишків якогось древнього шлюпа. Час і вітри перегорнули напіврозпавшийся "плавзасіб" на бік, надавши йому пародійного вигляду кимось кинутої гойдалки-перголи. Так, і це не дивно, адже років 15 тому тут ще вирувало життя та віяло морським бризом Аралу...

— Так, що там в нас? — Промовляє сам

до себе поодинокий пілігрим. Що за розвага чекає на мене, обтираючи миршавою долонню свою знахідку, запитує Ромул.

На задублій палітурці якесь невиразне тиснення. Чи час вже спромігся запрошувати чийсь слід? — Ромул вдивляється, нахилиючи артефакт зліва на право, згори до долу. Ось воно: контури гігантського метелика.

— А чому не рибини, дивується Ромул, — було б доречніше з огляду на місце знахідки? Він притискає огрубілі пальці до контурів цього "графіті" і обмацує його наче сліпець. Вагаючись, виставляє на сонце і нарешті помічає не стерті часом натяки на печальне загальнознайоме... Так, по середині метелика — славнозвісний мертвоголовий "Роджер".

— От такої! Мабуть, я знайшов записник капітана Флінта, — з посмішкою промайнуло у Ромула. Він пробує скинути зачіпку. Це нелегко. Підчеплює її гвіздком. Вона з гучним скрежетом, наче застаріле щеплення вагонетки, зривається з фіксатора,

відкриваючи доступ до

загадки. Та вона непростя.

ХИМЕРА

Коли молодик опритомнів, перше, що він побачив, був білий екран. Світло різало очі. Паморочилося. Здавалося ніби його тіло, яке ще не відчувалося повною мірою, злегка заколихалося. Майнуло: я на кораблі? Ми відпливаємо?

Та ось насунулася якась тінь. І важкі повіки, наче обірвані жалюзі, знову опустилися самі по собі. Не хотілося ні про що думати, а тим паче силкуватися щось пригадати.

Минув якийсь час. Він удруге прокинувся. Десь збоку дивно мерехтіло щось схоже на синій-синій місяць. Качки вже не було. Приплили... І йому здалося, що минуло зовсім небагато часу. Знову здогадка: може, і не покидали гавані? Хтось кахикнув. Заскрипіла підлога, збоку гучно клацнуло і "каюту" залило марудне світло. Пацієнт трохи підвівся на ліктях. В його обличчя майже впритул вдивлялася химерна розмальована якась маска.

— Привіт, сусіде, мовила маска. З поверненням, хлопче!

— Ми вже вдома? запитав хворий.

— Авжеж, відповіла химера і запитала:

— Ти хто будеш, як звати? Молодик лише знизав плечима.

— Тоді ми будемо звати тебе Ромулом, підсумував незнайомець. Кожен з тутешньої спільноти маємо тільки прізвисько. Імена, вважай, уже мертві. А ми ще живі, хоча й "входимо в образ"...

— Схоже на те, відізвався новоприбулий. І давно це все так?

— Та ти, бачу, досі того... Несповна ще, бідолаха. Давай, підводься. Зараз розвезитимуть сніданок. Уже початок сьомої. Після на "плац" — дихати і в'ялитись. Нам показано. Нумо, збирайся, "пательня" чекає!

Так він влився в дивний колектив. Прокидаючись кожного ранку, задавався питанням: невже я тут був увесь час? А чому ж тоді мені сняться міські стіни, графіті, голомозі дітлахи і скелети рибацьких човнів на дні гігантської вирви? Може, це все, що лишилося після війни? Ні деревця, ні пташки. Тільки пісок і сонце, сонце і пекельна жара.

Ми тут не працюємо. Нас годують, вигулюють, доглядають. Думки ожили.

— Ой, матінко! Точно був комунізм! Клятві америкоси, як і обіцяли, напали. Все скінчилося. Звідки я про це знаю? Лячно не можу пригадати, аж голову розриває. Треба все нотувати. Заведу щоденника, споглядатиму, тренуватиму пам'ять.

Вранішній променад трошки розрадив. Вирішив роздивитись будинок. Так, дивна споруда одноповерхова. У плані схожа на величезну підкову. Товсті стіни, що дарують прохолоду, надвузькі вікна наче фортечні бійниці, і височенні двері, як у палацах. А покрівля зовсім дивовижна: не опукла, а вгнута, наче доньце консервної банки, з якої витіснили все повітря. І тільки єдина стічна труба посередині, яка йде кудись під землю. Мабуть, для збору дощової води...

Придивився: над центральним входом непропорційно великий напис жовтим по білому з двома затертими літерами: " _ _ПРОЗОРІЙ". Краще пасував би Планетарій, спіймав себе на думці Ромул.

Та щось тривожне вп'ялося в його свідомість. В грудях занило: він не міг ствердно вирішити для себе, чи з цих він місць. Щоденник, щоденник. Якщо ми тут живемо колонією, то має ж бути щось для розваг: читальня, клуб, спортивна зала. Хоча ... спорт моїм односельцям уже ні до чого, як і танцмайданчик...

Надвечір Ромул віднайшов таки бібліотеку. Вона являла собою невпорядковану двоярусну залу, подібну до середньовічного осередку алхімії, астрології та перших книгарень епохи Гутенберга. Тільки замість стопки паперу біля преса лежали припавши пилом підшивки газет. За сусіднім столом посеред неприбраних хлібних крихт стоси "популярних" в народі видань "Мала земля", "Цілина", "Відродження" таке інше. Поруч кіношна жерстянка із наклейкою "Ленін в Польщі". Покопирсавшись у добірках творів "світочів мудрості" й діставшись до полиць, Ромул запримітив товстенький фоліант у шкіряному окладі із чистими жовтуватими аркушами, схожими на гарно вичинений папірус. Контраст його вразив — це як на смітнику в Голлівуді віднайти статуетку Оскара.

Записник заслуговував бути вилученим, бо своїм виглядом він вимагав акуратності й системності від хронікера.

ГРАФІТІ

Знову ніч.

— Чому ти малюєш метелика, Айгуль? — Питає малий ще меншу за себе сестру, із смішно замурзаним личком.

— Бачиш, які в нього крильця? Він ними робить вітер. Коли їх багато і вони кружляють довкола і не так спекотно. Тоді я намалюю ще й море, відповідає вона.

Дивна картинка. Я тихенько підходжу до дітлахів ззаду. Присідаю, вслухаючись у легкі вжики шматочків кострового вугілля по корпусу спочилого малого сейнера. Здалеку він нагадує китинча чи дельфінча, що викинулося на берег. Замальовую.

Малий, відчувши мене за спиною, обертається. Його оченята округляються від здивування.

— Не бійся, кажу. Він здивовано дивиться на мою панаму, білу марлівку, переводить очі на лляні штани й парусинові капці. Його маленький замурзаний вугіллям ротик — напіввідкритий, наче після почутої розв'язки чарівної казки.

— Ти моряк? — Майже ствердно промовляє він.

В усьому його вигляді я бачу відчайдушне небажання бути розчарованим моєю відповіддю. Тому із затримкою мовлю:

— Мене звуть...

І тут прокидаюся. Сідаю. Із силою розтираю скроні. Я все ще перебуваю в полоні відчуття дивних пахощів в'яленої вобли й кострища. Ледь пригадую: це від малого. Мало б пахнути молоком і патокою, а віддає пивним ларьком. Ромул хапається за щоденник і нашвидкуруч, поки видіння не забулося, хутко повертає сторінку до

блакитного нічника і занотовує все.

ПРИМА

У цьому оточені зламаних хворобою доль лише двоє не носили масок: я і Прима.

Красива у своїй печалі молода жінка. Вона як біла лебідка зі зламаним крилом. Сірі виразні очі, красивий овал обличчя, наче окреслений одним швидким рухом майстра. Її пряму фігуру й ноги майже до п'ят ховав лікарняний халат. Але зап'ястки були доглянуті. Здавалося, вона мала б бути блондинкою, та щільно натягнута по саме перенісся шапочка не давала розгледіти її волосся і чоло.

Якось так склалося само собою, що з часом ми почали триматися одне одного при перервах на обід. Пишу "з часом", бо мені після поправки й на думку не спадало запитувати про дати, а тим паче робити якісь умовні позначки. Я не відчував себе під наглядом. Радше навпаки залишався поза увагою персоналу як особистість.

Тримаючи перед собою таці з обідніми стравами, ми прямували до столика на веранді: Прима попереду, я трохи позаду. Та ось між нами постала сестра-хазяйка. Вродлива брюнетка трохи схилившись до Прими мовила, що не слід взувати кімнатні капці без задників на босу ногу. Прима зупинилася і впівоберта вп'яла в мене свій щемкий печальний погляд. Далі все відбулося наче мене чорт поплутав: я нахилився до хазяйки й улесливо так, з підводом, прошепотів їй на вушко:

— Вам краще було б без блузи, ви ж в халаті. У відповідь вона подарувала мені погляд своїх темних зіниць і ми мирно розійшлися.

Та ніч видалася гарячою.

НАЇНА

— Який гедзь тебе вкусив, що ти стала чіплятися до тієї нещасної?

— Не знаю! Сама на себе злюся... Мабуть, приревнувала: снуєш тут цілими днями, ласунчику, без діла, а ми щодня на "маскараді". Скільки часу згаяно! Післязавтра все, ту-ту. Переїжджаємо в астраханські степи.

При цих словах Наїна ще щільніше пригорнулася до мене. Та всі мої бажання раптом розтанули, і стало якось морозно. Ще мить і я усвідомив, що це місце таки чуже для мене. Не маю з ним нічого спільного. Але як дати цьому раду?

Мабуть, мої вібрації вловила ця сердечна жінка.

— Не переймайся, тебе це не зачепить упорснеш, як метелик після зимової сплячки на горищі.

Спокусила надією.

— Розкажи про це місце. Така загадкова екзотика ... прошу Наїну.

Її пружні груди втискаються в мої. Лівою рукою вона починає пестити моє обличчя, уважно вдивляючись в очі, наче хоче зрозуміти: це я просто з цікавості чи щось глибше. Потім перевертається на спину й починає оповідати.

— Раніше це був сиротинець. Я потрапила до нього трирічною покинутою дитиною. Росла тут, училася. Трохи знаю його історію.

Насправді це фортеця кінця XVII-XVIII століття. Форпост росіян-завойовників під час їхніх походів на середньоазійські халіфати.

У часи боїв більшовиків за Туркестан тут квартирували їхні дивізії. Потім, під час Другої світової, будівлю переобладнали під дитячий будинок. А наприкінці 80-х — у медичний диспансер, яким він є й донині.

— Останній притулок перед прогулянкою по Стиксу. Не так лікують, як терпляче споряджають у далекий путь... Звичайно, чудеса траплялися дехто покидав ці стіни здоровим. Та на те вони й чудеса, щоб бути поодинокими. Тепер чергове переселення: сюди з острова Джарилгач, звідси — в астраханські простори.

— А чому ти не кинеш усе це, не переберешся в цивілізоване місце? Вибач... Не заведеш сім'ю, не народиш діточок?

Вона сперлася на лікоть і знову вп'ялася в мене своєю чорною безоднею.

— Навіть не пропонуй! Це карма. Приймають же схиму. Але тут уже мова про безпеку: понад двадцять років у середовищі хворих. Хоч і без прямого контакту, вічно в рукавичках, та ризик існує. Нас попереджали, і ми давали свою згоду на таке позиттєве усамітнення.

— Ромчику, ти гарненький, гладенький, сильний і звабливо норавливий! Вони запхали тебе сюди як добавку за рецептурним приписом. Одначе ми тебе виходили. Ти оклигав. Ну, майже. Тому й Ромул — дитя вовчиці. А ще й грифон в одній особі з крильцями метелика. Дивись, зараз я подмухаю на тебе і ти поморхнеш. Хочеш?

Наїна склала губи бантиком. Та за мить, сміючись, обвила мене обома руками й почала жарко цілувати.

ПІЛОТ

Сьогодні дме "піщаник здіймаючи стовп куряви схожий на невеликий смерч. Тому я лишаюсь в палаті. Сиджу біля закритого вікна і вдивляюсь в цю катавасію. За мить чиясь фігура зовні перекриває мені огляд. Її маска втиснулась у скло, що вже починає тривожно потріскувати. Я наважуюсь припинити це безумство і прочиняю одну половинку. Чую хрипле "Спасибі" і чоловік "щучкою" вправно занурює в палату. Скидає капюшон і переді мною постає знайома маска сусіда.

— Ромуле, пробач, але вхідні двері хтось замкнув на ключ, промовляє своїм хриплим голосом сусід.

Я від подиву лише низую плечима.

І тут мене наче вдаряє струмом: бачу себе підлітком, що залазить через бабусине вікно під час літньої зливи. Стою перед нею, немічнішою від несподіванки. До нитки промоклий босий й по щиколотки в калюжці дощової води, що збігає з мене...

Ненароком перевозжу свій погляд на ноги новоявленого. Він стоїть у купі піску, що осипається з його балахона зі звуком схожим на біг мільйонів мурах. Різні часи різні катаклізми. Сусід знімає своє накривало й кладе його біля дверей кімнати. Потім умощується в ліжку.

— Мені так і не довелося представитися: Клин. В минулому пілот малої авіації, звертається він до мене.

— "Кукурудзник"? — Перепитую я.

— Ні, бери трошки вище, Лі— 2. Транспортував геологів по Монголії та Тибету.

Дотранспортувався

— Скажу тобі так: коли багато де буваєш, краще заплющуй на все почуте і побачене очі. Язик наш ворог, слова — отрута, а очі — двері до пекла.

Я на швидкоруч замальовую сценку і нотую "максиму".

— Ось, візьми на пам'ять і він протягує мені свій льотний знак — сріблясті крила і посередині пропелер.

— Приймай естафету, але тримай дистанцію. Що до мене і всіх інших, то завтра відлітаємо, тому прощай, Ромул! Із цими словами сусід мирно засинає.

Я дивлюся на ці "Крила пілота" та не наважуюсь почепити на себе мені здається, що я вже знаю куди їх прилаштувати.

ХАРОН

Після сніданку на двір Фортеці подали "Ікаруси". Почалась посадка. Струмок постояльців тягнеться від центрального входу до першого автобуса, біля якого зі стосами паперів стоять двоє: Наїна та худорлявий чоловік. Дійшла і моя черга. Головний піднявши в мовчазному запитанні брови, переглянувся з Наїною.

— Так, це той, ну що був в комі затинаючись пояснює вона.

— А-а загадково посміхнувшись протягнув ескулап.

— Поздоровляю вас, любчику! Ваша доля вас не цурається. Будьте здорові! Вам наліво, до виходу з плацу.

Кивнувши, я відійшов, попрямувавши до лави біля вхідної арки. Розкрив свій фоліант, замальовую побачене:

- широкий під'їзд до місця мого прихистку,
- його вікна із спущеними жалюзіями, наче монетами на очах мерця,
- автобуси-Харони,
- дві розмиті фігури представників Психопомпа,
- тонкий струмок безгрішних душ,
- піщані дюни символ праху і вічності.

... Депресивний стан. Куди податись мені, вільній людині, яка тільки но перегорнула сторінку свого життя? На цій фразі я заціпенів.

— ВІЛЬНИЙ!

Довкола все забарвилось. Нуар, немов позбавившись злих чар, блиснув яскравою заставкою в стилі кращих кіностудій Голлівуду.

До міста! Треба в Майнак до його ледь жевріючого життя, до колиски Аралу, до метеликів.

ТАХМІНА

Ось і місто серед пустелі, що колись була морем. Його порожня чаша розтяглася до самого горизонту. Четверта за величиною у світі, 68 тисяч квадратних кілометрів.

— Звідки це мені відомо? Знову марю? Наче ні.

Пізнаю іржаві судна що лежать, наче кістки нарвалів, розкидані серед солі й піску. Вітер свистить крізь їхні ребра, наче різноголоссям тих, хто вже не повернеться. Як і та вода, яку забрали для зрошення бавовни "білого золота".

На землі біле золото. Під землею чорне золото. В річках червоне золото. На столах коливо.

Треба десь облаштуватись. Онде сейнерок із вцілілою рубкою. Підійду роздивлюсь.

— Ні, нехай Бог милує! Це ж пекло, готова сталева жаровня.

Хутко сплигнувши з палуби загрузлого судна на пісок, Ромул бачить прямо перед собою молоду жінку. На ній квітчастий сарафан, біла "федора" з тонкого фетру, загнуті криси якої затуляють очі, плетені сандалі. В руці незнайомки кошіль, заповнена хмизом і ще чимось схожим на засохлі губки. Вона з голови до ніг оглядає його. Від цього Ромул трохи ніяковіє. Та це миттєво минає.

— Привіт! виривається в нього. Ви тут живете?

Вона підіймає своє трошки гостреньке підборіддя і Ромулу вдається ухопити м'які риси її загорілого обличчя.

— Вітаю, стиха промовляє жінка і додає:

— А я вас здається впізнаю.

Від такої несподіванки по його тілу від ключиць до живота пробігає хвиля-зрадниця. Після у скроні вдаряє кров.

— Точно! Це ж секретарка, щебетушка-комсомолочка з приймальні міському.

Ромул потирає лоба в майже волає до неї:

— Розкажіть!

Жінка ставить свій кошіль на пісок. Руки в боки. Ніяковіло перепитує:

— Як це розкажіть?! Ви що, все забули?!

"Все забули. А що те "все"? Вона ж тоді, мабуть, була майже дитиною. Та, ні. Про що це я. Дурень!" силує свою пам'ять наш герой.

— Я довго хворів, розкажіть, що знаєте. Будь ласка!

Вона нахиляється до нього наче б то вдаючи, що очам своїм не вірить (ну, просто класична сценка в італійському стилі із з'ясування відносин), і мовить:

— По вас не скажеш, що тяжко хворіли. Он який гладенький. Та глянувши йому в очі, пом'якшує тон.

— Пішли в затінок, там поспілкуємось.

І пара рушає від "берега" в напрямку поодиноких міських будинків. Туди, де запах іржі й сухої солі мав би заміни запах домашнього затишку.

Невдовзі вони підходять до триповерхового дерев'яного будинку, що зберіг адміністративний стиль.

— Стривай, звертається Ромул до жінки, притримуючи її за лікоть. Як до тебе звертатись?

— Тахміна, стиха мовила вона.

Припідняла трохи свою широкополу федору, демонструючи Ромулу очі і незвичайну для європейця зачіску. Це були три тонкі туго сплетені кіски, що закривали півлоба жінки і, треба розуміти, слугували вінком-оберемком.

— Я Ромул, представився молодик. Чи хто? Скажеш?

Жінка зашарілася.

— Ти — спецкор "Комсомольської правди". І наважившись взяти його за руку потягнула до двору.

Вони всілися в альтанці і Тахміна розповіла Ромулу історію його короткого відрядження.

Потім підхопилась і щезла в сутінках під'їзду, залишивши зніяковілого гостя. Через декілька хвилин вона повернулась, тримаючи чайник і плетінку з солодощами.

— Пробач, пригощайся. Це прохолодний чай.

Нічого кращого він і не бажав.

Тахміна продовжила:

— Розумієш, як ми тут живемо? Раз, інколи два рази на місяць нам доставляють балони з газом, сухі продукти, в'ялену рибу, солодощі, фрукти. Приганяють водовоз. Тут лишилися чотири сімейні пари з дітьми та два десятки пристарілих рибалок. Школу закрили. Кажуть через років зо два-три всіх перевезуть під Чимкент. От так.

Вона умовкла.

Ромул все зрозумів: мабуть до цього часу доглядала за кимось з батьків.

Потім стрепенувшись Тахміна продовжила:

— Розумієш, на Сході так: якщо парубок тричі зустрівся і заговорив з дівчиною, вважається що вона вже на виданні і їй треба познайомити судженого зі своїми батьками. Після — починають готувати посох, а молодик повинен збирати калим. Я знала, що це неправильно і між нами нічого крім ділових контактів не було. Я навіть не запам'ятала твого ім'я. Було так заведено:

"Товариш голова, прибув спецкореспондент"

Товариш голова, куди заселити гостя?

"Товариш голова, спецкор відлетів"...

Але знати це одне, а східні устої в розумінні оточення не зміниш.

Ромул уважно слухав. І хоча йому було вкрай незручно, він не перепитував Тахміну про деталі.

— Пробач мені, Ромуле, за те, що зараз тобі відкрию: в моїй ситуації місцеві поставилися із повагою і співчуттям, коли дізналися про авіакатастрофу.

— Авіакатастрофу? — Не витримавши перепитав Ромул.

— Оце таки: "Будь готов! Завжди готов!"

На його щокі впала сльоза. По тілі розлилось тепло, щоки палали. Йому жах як захотілося припасти до ніг цієї жінки і цілувати їх.

У цю мить ВІН ЗГАДАВ УСЕ!

Те, як його наставляв перед відрядженням головний редактор,

те, що він побачив тут і що було "не комсомольською правдою",

те, як відправляв телексом чернетки до реакції про "меліорацію століття".

А на довершення — як пілот гвинтокрила МІ-2 підступно сів в десь в Кара-Кумах під приводом перегріву двигуна. Попросив принести відро води, спрямувавши до закинутого колодязя. "Якби ж я знав, що двигун має повітряне охолодження!" Та він швиденько злетів, чахнувши гірким авіаційним гасом...

Зараз не до снаги було згадувати своє справжнє ім'я — з минулим покінчено назавжди!

Тахміна затамувавши подих спостерігала за реакцією Ромула на свої слова. Здавалося, що бачить німе кіно. За мить до неї дійшло усе. Це було не важко. Важко було змиритися з можливістю втратити його вдруге...

ГЕРБАРІЙ

Ромул не одразу звик до маршів вгору, де знаходилась невелика трикімнатна квартира Тахміни. Напевно позначилося багаторічне життя у Фортеці. Наближення до землі приваблює.

Перші місяці прокидався за набутою звичкою зарано. Сідав на краєчку їх розлогого ліжка і любувався безпечним сном дружини, яка ближче до ранку зіштовхувала з себе стававшу паркою ковдру. Потім спускався у двір, "слухав" піски, випивав піалу духмяного зеленого чаю і прислухався як починається новий ранок у сусідів з третього поверху. Дитячий гомін і тупотіння босих ніг заміняли йому переспів пташок, що супроводжував кожні ранки в бабусиній сільській хатинці.

В перші дні їх спільного життя, поки дружина виконувала свої конторські обов'язки в офісі на першому поверсі, Ромул обстежував кімнати. Особливу цікавість викликав кабінет її батька. В ньому пахло формаліном і пилом. Старий за освітою був ентомологом, а по життю — фанатом метеликів. Тому там на полицях стояли численні незвичні циліндричні скляні банки великих діаметрів із тонкого лабораторного скла. На їх донця, услані ватою, спирались скляні прямокутники, до яких крапельками прозорого клею були прикріплені різнокольорові метелики. Їхні розпростерті крильця хоча вже вже не тріпотіли, але ще світилися, наче фрагменти вітражу, які збирають для відновлення. Коли за вечерею Ромул запитав Тахміну про хобі батька, вона всміхнувшись повідала:

— Я питала в нього чому він їх ловить? Відповів, що хоче утримати таку красу. Кажу, але ж вони помирають?

— Так це ж комахи, живуть рік-два, а екзотичні види і того менше, відповідає.

— Таке було його бачення, продовжила дружина. А знаєш що далі? Батько стиха так мовить: "Запам'ятай доненько, люди живуть довше та після смерті з декого також роблять "гербарій". Затям: на відміну від метеликів, не заради краси, а щоб прийдешні знали ХТО в усьому винен!"

МАРИВО

Тієї ночі йому вперше наснилися епізоди юності. Як він, натхненний романтикою кінофільму "Журналіст", вирішує присвятити себе цій професії.

Потім було тремтливe відчуття запаху свіжих газетних гранок із домішкою запашного тютюнового димку в редакційних кабінетах. Далі, — епізод із розміщенням його першої газетної замітки й схвальний погляд редактора. А ще той день, коли Головний представляє його як молоде обдарування мовчазному чоловікові аскетичного вигляду в сірому габардиновому плащі, Наостанок згадав зубчастий клаптик паперу телексу: "Ваше відрядження припинено. Повертайтеся."

І знову щемливе відчуття таке, що саднить у грудях, від якого все довкола мариться і хочеться води, пити й пити... Потім настає темрява.

Ромул із зусиллям відкриває очі. До нього схилилася Тахміна:

— Що тобі наснилося, Роме? Ти стогнав і задихався.

— Та вже минулося. Це давнє: "Не жалію, вже не кличу і не плачу. Все минеться, мов із білих яблунь дим..." — відгукується Ромул наслідуючи Єсеніна. Спи, рідна.

Вони йдуть удвох із Тахміною, тримаючись за руки, по засніженому сіл्लю Аралкуму, силуючи себе задля того, щоб наздогнати доньку, яка норовить забігти за горизонт до висхідного сонця. Та ось дитина вже поруч. Обертається і питає: "Тату, а де море?"

Ромул прокидається. Тепер уже остаточно. Попереду новий день. Майже не відмінний від попередніх і наступних.

— Приготуйся, інтригуючи, схиливши очі, мовить Тахміна. На її щоках проступають рожеві яблучка рум'янцю.

— Я вагітна.

Вона підводить на чоловіка довірливий погляд.

Ромул підхоплюється й обіймає дружину за плечі, міцно притискаючись щокою до її обличчя, злегка погойдуючись разом із нею з боку в бік. Так минає час.

Тепер він занотовує майже кожен день.

Уже четвертий місяць Ромул заміщає дружину в канцелярській роботі. Дивно, але до цього міста, яке досі не скорилося гарячим піщаним буревіям і нищівним зимовим холодам, з усього світу виявляють невпинний інтерес екологічні організації, гуманітарні фонди й навіть туристичні агентства. Усіх приваблюють урбаністичні особливості Муйнака. Здається, місто приречене не зникнути в небутті. Тому Ромул із задоволенням сприймає цю роботу. Із ділового листування йому відомо, як відновлюють побратима по нещастю — казахстанський Аральськ. Там уже розпочато протиерозійні висадки саксаулу і зведення сучасного житла. А ситуація там була не краща, якщо не гірша ніж тут. У пам'яті постають майже документальні кадри з флагманського трилера радянських часів "Ігла", знятого за участю Віктора Цоя. "Голка о двох кінцях". Таку влучну характеристику гострій правді картини почув якось Ромул у курилці "Комсомолки".

Вночі йому знову наснилося щось чудернацьке: його відсилають із Фортеці до Муйнака ставити крапельницю Тахміні.

На ранок у дружини почалися передпологові перейми. Зв'язавшись із райцентром, чоловік чекав на санітарний гелікоптер. Той прибув надвечір, коли все вже наближалось до розв'язки. Оглянувши породіллю, було вирішено через неправильне передлежання плоду, доправити її до пологового відділення.

Вранці наступного дня він одержав убивчий телекс. Після цього вже нічого не міг втямити. Кармічне коло замкнулося, наче саме його було обрано відповідальним за все. І хоча він не був світочем правди, святим пророком, не ніс людям вогонь, а лише прагнув гідного існування, саме йому судилося за життя вкусити правду про три кола

пекла.

Скерований черговою нестямністю, він пішов.

Його постать розчинилася за горизонтом. Спершу наздогнана синім місячним сяйвом, а потім випалена сонцем і відтворена саме в тому місці й за тих обставин, де він знайшов дивний щоденник.

НІГІНА

Кремезний, схожий на брилу, доглядач туристичного комплексу в Аральську зустрів з пересторогою неголеного чоловіка в зношеному одязі. Зі свого боку незнайомцю здалося, що весь облік доглядача явно контрастує з підшефним простором.

— Я по оголошенню, щодо вакансії помічника реєстратора, звернувся претендент.

— Яку маєте освіту, ким працювали, з напівприжмурком поцікавився наймач.

— Взагалі-то я, здається, в минулому журналіст.

— "Здається"? — Напевно скажу вам, шановний, що вчора дощу не було і здається, сьогодні теж не буде. У минулому журналіст, а вчора хто? — Мовив підводячись й закриваючи своєю постаттю світло, підсумовував доглядач.

— Можна подивитись на ваші документи?

Бесіда перейшла у типове формальне річище з перспективою швидко скінчитись.

— Ось мій яшаш з Муйнаку, простягнув чоловік дещо схоже на пергаментну обгортку з-під масла.

— З Муйнаку? — розпливаючись в приязній посмішці мовила Брила й кинула краєм ока на перші рядки документа.

— Ромул Йосиповичу?

— Юхимовичу, поправил роботодавця Ромул.

— А прізвище?

— Та, мабуть, Ромул це і є, вагаючись, чи то стверджуючи, чи то запитуючи сам себе чоловік.

— Так, мабуть, мабуть. 1999 рік протяжно зауважив доглядач. То ви там народилися? І співставляючи худорляве обвітрене обличчя Ромула, його пружну статуру, продовжував цікавитись працевлаштувач.

— Знаєте, здається (знову це "здається" — причепилось наче реп'ях, роздратовано подумав Ромул).

— Народився раніше, бо надто довго провів у якійсь вирві. Чи де щесь, низавши плечима, підсумував наш герой.

За цих слів Брила сіла, знову вмостившись у своє крісло, що вказувало на розрядку.

Німу сцену перервав свіжий "вихор", що увірвався в приміщення в образі гомінкої дівчинки, років восьми-дев'яти.

— Дідусю Алан, вам листівка від Айгуль! З цими словами мала поклала на стіл перед Аланом кольорову стилізацію панорами Муйнака після чого, побачивши незнайомця, притулилась щокою до названого діда, міцно обхопивши його руку двома своїми "жердинками" і сором'язливо всміхаючись Ромулу.

— Познайомся, Айналайн — це Ромул мирза, наш новий каменші реєстратора.

— Добрий день! Моє атим — Нігіна, представилась дівчинка, зробивши маленький реверанс.

— Ну, от і добре, всі познайомилися, тепер до справ, сказав Алан ага, відправивши онуку до дому.

— Головний обов'язок помічника реєстратора — це впорядкування листування з туристичними фірмами, узгодження графіків екскурсій, розміщення екскурсантів в готелі і ведення обліку виручки для звірки з бухгалтерією. Облік має вестись систематично, але сам по собі графік роботи довільний. Вихідний — раз на шість днів. Є ще одна умова: оскільки туристичні заїзди трапляються у вечірній час, ви мусите проживати на території комплексу. Службова кімната з усіма зручностями до ваших послуг. Платня вам відома. Ваші речі зараз допоможуть занести. Із цими словами Алан потягнувся до Інтеркому. Ромул підняв на знак зупинитися долоню, в якій тримав, як здалося Алану, важкеньку чорну барсетку.

— Весь мій крам, шановний Алан ага, сповідався Ромул зняковілому керівникові.

Після цього Алан підвівся, щоб особисто проводити новопризначеного каменші до його оселі.

— А знаєте, Ромуле Юхимовичу, листівка, що її принесла Нігіна, вона з вашого Муйнака. Може вам знайома така Айгульхон? — іспитуючи глянувши на Ромула, запитав Алан. І витримавши паузу, з поспіхом додав:

— Хоча у 99-му вона була ще підлітком...

Вони швидко дійшли до "Арал Плази". Алан представив Ромула адміністратору і порт'є, після чого завів його до охайної службової кімнати в правому крилі першого поверху. З її широкого вікна відкривався в чомусь знайома Ромулу щемлива перспектива. Чоловіки по-дружньому розпрощались, побажавши один одному доброї ночі і гарного наступного світанку.

Залишившись сам на сам, Ромул ще довго не міг заснути, подумки перебираючи події насиченого дня, що минав. Останньою — згадку про Айгуль. Він точно знав, що чув це ім'я раніше. Але де, за яких обставин, — не міг збагнути. Наближалася північ і чоловік заснув.

— "Айгуль, чому ти малюєш метеликів?!"

Очі Ромула самовільно відкрилися, він підвівся на ліжку й дотягнувшись до щоденника, почав в лихоманці гортати його сторінки.

— "Бачиш, які в нього крильця? Він ними робить вітер."

Ось воно! І підкрелюючи олівцем цей діалог, йому по-справжньому здалось, що він визначає для себе план на найближчий 2009-й рік.

СЮЖЕТ

Ромул швидко ввійшов у курс справ "жертвовного заказчика". Цьому сприяла неквапна, ні хитка, ні валка ритміка екскурсій, сповільнена сонцем і гарячим подихом солоних пісків. Упродовж світлового дня завжди знаходилося вікно для роздумів над творчою задумкою відтворенням позакадрової сучасності стрічки "Ігла". Перше, що

притягувало увагу, вичитана зі знайденого артефакту сцена від'їзду пацієнтів із Фортеці. Його вразила не стільки міфологічна оптика невідомого Хронікера, скільки репліка сухожарового Ескулапа: "Ваша доля вас не цурається." Одразу пригадалися колись почуті рядки у виконанні Назарія Яремчука:

"... Щоб наша доля нас не цуралась,
Щоб краще в світі жилося,
Щоб нас боялись, з нами вітались,
Щоб все, що мріялось, збулося! "

То звідки той Ескулап міг знати про національні корені Хронікера, як не з супровідної документації? І чому палка до пестошів Наїна так майстерно йому підіграла? Театр двох акторів. Як інакше це пояснити?

Звідси задум розкрити детективний вузол: відлюдне місце, колишній дитинець, маски що за "природних" обставин приховують обличчя пацієнтів (а може, й не пацієнтів?), труба під землю, зразкова організація від'їзду колонії з комфортом, ще й "Ікарусами". Не лепрозорій, а селекційна станція. Усе дійство наче атракціон кривих дзеркал. Спершу глянь в пряме, щоб упевнитися: ти — це ти. Далі вже викривлені фантоми. Але вада не в образі, вада в джерелі світла знизу, з глибини Труби. А що таке голка? Поглянь крізь збільшувальне скло — труба. Переверни скло — наче голка. Увесь цей загал разом із Фортецею пришпилено, наче гігантського метелика до земного гербарію. Без ефіру, зате з екзотичним знеболювальним. Таке Кіно. Така "Звезда по імені Сонце".

На цій думці Ромул щиро розсміявся. Кольоровий вітраж став чорно-білим, а колекційні банки батька Тахміни — трубами, що вперлися у Дно.

Він замріяно звів повіки вдивляючись на сідаюче сонце. Щось легенько торкнулося плеча. Обернувся — лукаві очі Нігіни.

— А я, дядечку Ромуле, вже зробила домашку. А ви все працюєте. Це ваш твір?

— Добрий вечір, кизим. Це просто записник. Я його знайшов.

— Тоді, може, треба повернути власнику?

— Власник невідомий. І це було давно.

— А хіба можна читати чужі листи?

— Не варто. Але це не листи — нотатки. Бачиш, ще й різна каліграфія.

Дитина обережно торкнулася сторінок.

— Які дивні і гладенькі... Раптом вона зашарілася, відсмикнула руку від закладки, вклонилася й поспішила геть звітувати дідусеві про домашнє завдання.

Ромул поправив золотаво-жовту стрічку із зеленим кантом і рушив до житла. Попереду ще багато днів роботи над фантазмагоричним задумом. А вже потім вибір видавництва. Він знав: це не буде ні казахська, ні узбецька редакція. Надто багато солі для рани, що ще гоїться.

ЕКСПОЗИЦІЯ

Маючи справу із запитами екскурсійних фірм, Ромул задавався питанням щодо дарк-туризму. Чого в ньому більше: емпатії чи вуаєризму? Йому пригадувалися сценки

з дитинства, коли вони цілими ватагами спостерігали за поховальними процесіями наче виставами. Цікавило все: і скільки подушечок з орденами несуть, і як виглядає небіжчик, чи дійсно він мертвий, якщо від порізу при голінні проступає кров, чи музики гратимуть щось новеньке, чи як завжди? А сльози у рідних справжні? Хіба їх може бути так багато в кожній людини?

Кажуть, що для дітей ця цікавість природна. Лише згодом, в підлітковому віці, вони починають проєктувати все побачене на себе і переймаються страхом власної смерті. А як дорослішають, то "страту" курки обсмоктують з валідолом, а місце авіакатастрофи розглядають із сигарою.

А ще вади одних стають на догоді благим справам інших. А ще спонсорство. Гроші Світового банку допомогли оживити Малий Арал. Буває і навпаки: малі вади зрощують великі. Хтось на цьому підзаробив, розмірковував Ромул гортаючи сторінки щоденникової хроніки.

Ха, так це все виглядає епілогом до к/ф "Ігла" і водночас — прологом до кф "АССА". "Крила пілота" — натяк на епізод в ялтинському ресторані під реп: "Be-Be-eC, Воєно-воздушніє сіли ...". Там же легендарна Труба в образі "Communication Tube": з одного кінця запитання, з другого — інше. Отже, хочеш не хочеш, маємо класичний фантом: два історичні дзеркала, а між ними фортечні історії. І вже неможливо розібрати де початок і кінець цієї нескінченної Експозиції. Вона триватиме вічність, відбиваючи картинки одна в одній. Дістанеться до Марсу та інших планет. Буде усюди, куди ступить нога землянина. Бо достатньо лише одного мутанта при владі і катаклізм розірве спадковість колективної пам'яті.

Ромул провів долонею обкладинку Щоденника. Ще відчувалось завітне тавро. Показові нотатки, подумав він, клацнувши заціпкою. "Хроніки Ріддіка" ніщо порівняно з цим. І рушив розім'ятися перед вечерею.

На дитячому майданчику молодший онук Алана Аслан підштовхував гойдалку з Нігіною. Коли він порівнявся з ними, діти вклонилися. Було помітно, що при цьому Нігіна знову, як і останнього разу, трошки зашарілася. "Мабуть я їй подобаюсь", подумав Ромул і відповів салемом.

Тієї ночі йому наснилась Тахміна. В квітчастому халаті вона надвечір то заходила, то виходила із зали всякий раз й обходячи обідній стіл. Одночасно сміючись мотала головою, аби торкнутись китицями своїх сорока кісок вух і шиї чоловіка. Він взмолився, що б припинила вже цей дивний "бджолиний танок" та сіла поруч. На це Тахміна вмить перетворилась на гігантського різнобарвного метелика. Злетіла і широко розкривши крила притулилася спиною до стелі. Вона зачаровувала його своїми великими чорними зіницями, в кожній з яких Ромулу вбачався відбиток однієї із його половинок.

Він прокинувся весь у поту. Була третя година. Під враженням видіння підвівся, освіжив обличчя холодною водою і заходився намацати етажерку, на якій зазвичай стояв сонник Міллера. Після першої спроби дістатись до книги, зрозумів, що все це відбувається не в їхній оселі. Тоді повернувся у ліжку і закривши очі спробував викликати продовження сну.

Прокинувшись вранці, так і не зустрівшись вдруге з дружиною, він вже сприймав пережите лише як яскравий епізод.

РУКОПИС

Минуло літо. Потім ще одне і ще... На зміну спекотним місяцям приходило бархатне осіннє тепло, а на зміну зимовим сутінкам — весняне світло. Ромул здружився із сім'єю Алана. Коли Нігіні виповнилось 13 років, вони гуртом проводили її до медресе в Алма-Аті.

2013-й рік.

Робота, короткі відрядження, зустрічі з різними людьми і писемна творчість стали для Ромула повсякденними справами. І ось залишалось дописати заключні глави. Це виявилось найскладнішим. Він довго не міг визначитись із фабулою розв'язки. Що природніше: зовсім покінчити з ділками чорного бізнесу, поміняти місцями ролі дійових осіб, чи просто обірвати оповідь недововкою? Наприкінці Ромул схилився розвернути сюжет до початку історії, коли було знайдено записник хронікера. Поекспериментую з алюзією на "Рукопис, знайдений в Сарагосі" Яна Потоцького, вмовив він себе.

Обравши цей улюблений твір своєї юності, Ромул занурився у світ містики. Нехай з'явиться Хронікер, наче Чорний Монах з повісті Акуніна. І він створив свої нотатки, як одкровення дисидентів, вичитані з їхніх Історій хвороб. Психологічна обробка в підземеллі з навіювання їм ідеї про захворювання на лепру. Безнадія. В такому стані ці люди не акцентуватимуть уваги на довколишні події. Вони "закуколються" в лікарняне вбрання. Це вже непогано, підбадьорився Ромул. Такий опаж, розвивав ідею Ромул, є чудовою альтернативою зеленим окулярам "Чарівника смарагдового міста". Тут він схаменувся. Стало дещо соромно.

— "Але це ж правда, як не як, виправдовувався він перед сумлінням. Це органічно лягає на тему нелюдських експериментів Ескулапа. З них беруть початок вульгарні прийоми злодіїв "Ігли" і більш "витончений" садизм "Свана" в "АССІ".

Отримавши потужний поштовх, робота над повістю рушила з новою силою і швидко дійшла до кінця.

Якось у вихідний до нього завітав Алан.

— Пробач, мені, Ромуле, я спокусився глянути в твої папери, розкладені на столі. Пробач. Невже це все правда, киваючи в бік роздруківок, запитав Алан. Ромул розсміявся.

— Це моє фентезі, друже. Я написав повість. Хоча якась мала-мала доля з пережитого мною тут є.

— Було цікаво?

— Я прочитав тільки дві останні сторінки. Жах! Тобто, звісно, вельми цікаво. Але так схоже на правду...

— Обов'язково подарую тобі книжку, як надрукують, підкресливши свою обіцянку кивком голови і приклавши долонь до грудей, запевнив Ромул.

— День-другий і почну розсилати пропозиції видавництвам. Як вважаєш?

— Я на цьому не розуміюсь. Проте.., зробивши виразну паузу і піднявши вказівний палець догори, Алан мовив:

— Можна розпитати наших партнерів. Вони ж замовляють друк своїх проспектів.

— Чудовий хід. То якщо дозволяєш, я так і зроблю.

— Так, так. Про що мова листуйся!

Минув місяць, як повість було повністю відшліфовано і вона одержала свою назву: *"Рукопис, знайдений на Аралі. Дарк-екскурс"*.

Але зацікавити видавця було не легше, ніж галериста. Листування з туристичними партнерами теж не мало успіху: замовляти рекламні проспекти це не видавати книжки. Одержані Ромулом відповіді від декількох серйозних видавництв містили непосильні умови для автора-початківця. Менш потужні видавці відповідали відмовами через завантаженість. Однак серед них знайшовся один, що люб'язно запропонував перенаправити роботу Ромула до Інституту екранних мистецтв. Розробка дипломного кіносценарію — це прохідне рішення, пояснив редактор. І Ромул наважився. Згодом одержав офіційну пропозицію стати консультантом і здійснювати авторський нагляд. Зйомки заплановано розпочати наступного року в Києві, мовилося в ній.

Почалася колективна робота з двома однокурсниками, що складали свій дипломний сценарій. Ромул захопився. Це наче машина часу переносила до його власних студентських років.

Листуючись і проводячи багаточасові нічні чати, творче тріо, наполегливо шукало сценічні форми для відображення магічного духу повісті в сюрреалістичних формах. Незначна кількість діалогів потребувала насичення сценарію ефектним візуальним рядом, що робило задачу вельми цікавою і для керівників дипломників. Опис мовчазних сцен, якими мала бути насичена картина, представлявся дотичним до документального кіно. Це мало бути збалансовано музичним супроводом, грою світла і, головне, — кріпкими планами. Це вже не кажучи про організаційний супровід процесу. Тому на спільному засіданні інститутських кафедр було вирішено поєднати роботу ще із півдесятком дипломних тем.

На весні 2014-го після буремних подій Революції Гідності, Ромул приїхав до Києва. Перші дні він надихався припіднятою атмосферою міста. Вдивлявся в сліди на асфальті, в числені стрічки пам'яті. В його очі западали характерні подряпини на деревах. Подовгу стояв, оглядаючи закіпчені місця постою бійців, гори квітів, вогники всюдисущих ломпадок. Невидимий гід провів його по закутках на Інститутській, підняв на Володимирську Гірку, спрямував до Андріївського Узвозу, спустив на Подол і знову повернув на Печерські пагорби.

Діставшись Ярославого Валу, Ромул зупинився біля "Карпенка-Карого". Тут вирував весінній гомін нового жвавого життя. Зайшов до дирекції, де був представлений групі дипломників.

КІНО

Обійшлося без "хлопавки". "Чарівну паличку" успішно заміняли навушники Bluetooth і всепроникний Wi-Fi. У середовищі радіохвиль, мініатюрні веб-камери

надсилали зафільмовані утаємничені сценки в підземеллі Ближніх лаврських печер. У сценарії цей відеоряд було позначено: "в негативі". "Вдалий хід", впевнився Ромул, глянувши в монітор: Чорні монахи нічого не підозрюючи блукали у темряві лабіринтів наче білосірі примари. Зрідка на порожніх овалах їхніх облич час від часу з'являлися білими плямами фрагменти усмішки "Роджера".

Мікроавтобус знімальної групи стояв неподалік під стіною "Мистецького Арсеналу". Лише одна дивна жіноча фігурка зі знімальної групи переміщалась лаврським подвір'ям. Вона безперервно вдивлялась у свій смартфон, щось шепотіла і захрещувалась під прискіпливими поглядами монашества. Зросла, трохи сутула, з маленькою головою, вкритою щільно пов'язаною темною шовковою хустинкою. Влягнена у таку ж блузу та в об'ємну чорно спідницю. Вона здавалася страусом, а не зичного помічника режисера. Проте результати її вправних команд таємним операторам одразу відтворювалися новими ракурсами сюрреалістичних картинок.

Наступного разу "польові роботи" перенеслися до знаменитої Труби — мортуозного бетонного кесону "сталінського метро" в районі Оболоні. Тут було проведено необхідне декорування. Тепер поверх багаторічних нашарувань безладних графіті, розметаних наче мітлою Гінгени по столітньому бетону, пробігла різнокольорова веселка з метеликів. Фантазією оформлювачів їм було визначено кружляти довкола образу Прими і щезати у волоссі Наїни.

Кульмінацією кіношного дійства був в'їзд реліктового "Ікаруса" в Трубу. Світло його ввімкнених фар проривалося нагору через верхній патрубок кесону. Воно розсіювалось у міріадах краплин штучного туману, створеного вертикальною струєю брандспойту. Здавалося, що це рука медсестри випускала через голку шприца разом із повітрям струмок ін'єкції.

Ромул відчув, що чогось забракло цій сцені. Поквапливо гортаючи свій примірник сценарію, зрозумів: немає дітей на гойдалці. Звірився із постановником. У примірнику того ця сцена була обведена червоним із знаком запитання. Вони переглянулися.

— Пробачте, Ромуле Юхимовичу, викладач вважає, що це виглядатиме як калька з кінця світу в "Термінаторі": дитячий майданчик, гойдалки, ядерний вибух ...

— А ми їх "не народимо", знайшовся автор.

— Зніматимемо крізь напівпрозорий екран. Буде як тіньовий театр. Чув про такі?

— Так, у чорно-білому, відізвався постановник.

— Далі, пояснював задум Ромул, від кінчика струмка із "шприца" візія камери плавно переходить на екрановані силуети дітей, а потім — на яскраво-червоні стоп-сигнали "Ікаруса", що плавно згасають в протилежному кінці Труби.

— Кінець епізоду!

— Точно! Згоден, вигукує дипломник. Оце так знахідка!

СТОЇК

Державний переворот у Криму захопив Ромула в Коктебелі. Тієї миті, коли він почув радісні вигуки, що неслись з бази відпочинку Літфонду, тінь Карадагу символічно накрила смугу пляжу. Всупереч 32— градусній спеці стало холодно.

Розвиток ситуації супроводжувався її неоднозначним сприйняттям. Особливо дратувала невизначеність і вкрай в'яла реакція військових на місцях. Не вкладалося в розум недотримання приписів армійських статутів, нудило від згадки мазохістського маршу авіабригади бельбеківців і підступної зради флотських. Настав час визначитися.

Він повернувся до Києва.

Записався до добровольчого батальйону. Попереду була оборона донецького аеропорту. Потім – Лисичанськ, Фортеця Бахмут, Холодний Яр та ще багато славних нулів.

І ось 2024-й, наказ про демобілізацію.

Стоячи в окопі, відритому в повний зріст, Ромул процежує крізь стиснуті долоні зриженілий пісок. Він не шукає вогкої прохолоди, ні. Просто бажає залишити землі, яку боронив і яка захищала його, своє тепло. Контракт на четверте життя збіг. Остання година на нулі і він Метелик... Діставши з нагрудної кишені фрагмент шкіряної обкладинки щоденника він ховає завітний тотем на щастя своїм наступникам.

Знову Київ. Екологічна спілка. Ризикована експедиція до каховських плавнів. Перед очима картина екологічного злочину. Ті ж руки, те ж варварство. Та на противагу Аралу, завдяки континентальному клімату і пелевим відкладенням, українська земля сама почала відновлювати флору, а за нею і фауну. Вибухове зростання верболозів вселяло надію на протиерозійний захист.

— Чи можна це використати в Приарал'ї, задавався питанням Ромул. Думки про це перекидалися на спогади про щасливі дні й навіювали тугу...

І одного дня він наважився.

— Нехай це буде моїм останнім відрядженням, вирішує Ромул, замовляючи чартер до Муйнаку.

Ще з борту Гольфстріму він звернув увагу на поодинокі нафтові вишки в чаші Аралкуму, а згодом – виразну архітектуру відновленого міста.

Знайомого дерев'яного будинку вже не було. Зведено новий. У три поверхи, з жовтого каменю, в каримівському стилі — чотири ошатні куполи по кутах, традиційний внутрішній дворик-сад. В центрі – невеликий фонтан з округлою курною.

— Мабуть, подарунок однієї з пробних свердловин поблизу моря, подумав Ромул.

Він пройшов через арку і скам'янів. Попереду у півоберта біля фонтану сиділа Тахміна: той самий абрис коханого обличчя, зачіска, вигин плечей, рух рук, якими вона гортала сторінки якогось глянцю. Ще мить і жінка гукнула: Алан, Тахміна! Час обідати. Зараз тато Аслан повернеться і, відчувши чийсь погляд, обернулась, вдивляючись в риси літнього чоловіка. Під її поглядом Ромул зробив крок назустріч. В цю мить з-за фонтану вискочив триколісник, на педалі якого чимдуж налягало дівча років шести. Позаду неї на підніжжі уявного квадрика стояв чотирьохлітній малий, розмахуючи прутиком, до якого було прив'язано жовтозолотаву стрічку із зеленими кантами...

* * *

P.S. Колись землю пустелі позбавили води. Потім в цвітучому краї знову повторили.

Сьогодні з тих самих Фортець через ті самі Труби лунають вимоги віддати ще й Землю.
Хто наважиться?!

Лютий, 2026, Київщина